

НАЦІОНАЛЬНІ РИЗИКИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МЕН

Хватов Ю.Ю.

к.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин
Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса
Шевченка

Національні ризики (country risk) формує невизначеність, пов'язана з певною країною (або групою країн), а конкретніше рівень при якому ця невизначеність може призвести до втрат. На національні ризики впливають не тільки процеси глобалізації та циклічні кризові явища у світовій економіці, а і її нестабільність національного законодавства, непередбачуваність внутрішньо економічної та зовнішньоторговельної політики, тяжіння до адміністративних заходів впливу і регулювання різних секторів економіки. Таки дії урядів здатні послабити або посилити конкурентні переваги, середу перебування і умови роботи компаній експортерів або імпортерів товарів та послуг. Вагомою причиною національних ризиків є військові, громадянські та політичні конфлікти. Виходячи з цього, ці ризики можна згрупувати в наступні категорії:

➤ Економічні та регуляторні ризики – зміна митного тарифу або введення нових нетарифних обмежень; не продовження ліцензій на імпорт або експорт; введення заборони на ввезення або впровадження нових санітарних (технічних) вимог вже після доставки товару на митний кордон і т.і.

➤ Фінансові ризики – зміна правил валютного контролю; нестача іноземної валюти; ризик дефолту.

➤ Політичні та етичні ризики – військові конфлікти; втрата політичного суверенітету; громадянські конфлікти, революції та інші акти політично вмотивованого насильства, включаючи тероризм; торговельно - економічні санкції; звичаї та соціальні умови різняться залежно від країни, що веде до кросскультурних і етичних ризиків.

У сучасній економічній літературі не існує єдиної концепції оцінки національних ризиків. Найбільш перспективним підходом, на наш погляд, є побудова багатофакторних моделей, які рейтинують країни на основі статистичних показників і експертних оцінок. Розглянемо докладніше історію виникнення і методика розрахунків найбільш відомих рейтингів національних ризиків.

EuroMoney Country Risk (ECR) - це Інтернет-спільнота економічних та політичних експертів (нараховує більш ніж 400 експертів), яка надає оцінки в реальному часі за показниками, що стосуються економічних, структурних та політичних ризиків. Оцінки експертів (90% підсумкового рейтингу) у поєднанні із даними МВФ / Світового банку і інших міжнародних організацій створюють рейтинг ризику для 174 країн. ECR - це результат еволюції досліджень національних ризиків, що проводяться журналом EuroMoney з 1982 року. Методологія ECR побудована на аналізі 18 індикаторів, які групуються в п'ять основних складових: чотири базуються на висновках експертів - це політичний ризик (35%

підсумкового рейтингу), економічний ризик (35%), структурний ризик (10%) та доступ до міжнародних ринків капіталу (10%)

Модель національних ризиків аналітично - консалтингової компанії EIU (The Economist Intelligence Unit, підрозділ транснаціональної медіа-корпорації The Economist Group). Модель була представлена в 1997 році і наразі охоплює 131 країну (зокрема і Україну). Тричі на рік модель надає оцінки національних ризиків (за шкалою від 0 до 100) на базі 5 категорій:

1. Політичний ризик (10 показників) включає дві підкатегорії - політична стабільність (війни та міжнародні суперечки, соціальні заворушення, фаза виборчого циклу та впорядкованість зміни влади, рівень політично мотивованого насильства) та політична ефективність (інституційна ефективність, прозорість бюрократичних процедур, рівень корупції та злочинності).

2. Економічна політика (11 показників) зосереджується на грошово-кредитній політиці країни, фіскальній політиці, політиці обмінного курсу, торговій та регуляторній політиці.

3. Категорія економічної структури (10 показників) оцінює рівень доходів і заощаджень, волатильність ВВП, структуру боргу та сальдо поточного рахунку, рівень концентрації експорту, якість та своєчасність статистичних даних.

4. Макроекономічні ризики (12 показників) фокусуються на стандартних показниках економічного циклу – темпи зростання реального ВВП, рівень інфляції, динаміка надходжень від експорту, реальний обмінний курс, волатильність валютного курсу.

5. Ризик ліквідності (18 показників) вивчає дисбаланс між активами та пасивами країни, використовуючи різні економічні статистичні дані.

Всі категорії включають сукупність об'єктивної економічної статистики та суб'єктивних оцінок експертів. Перевагою моделі є її гнучкість і можливість підлаштовуватися під потреби користувачів, які можуть змінювати вагу будь-якого з показників у моделі та побачити, як це змінює загальні бали та рейтинги для кожної з шести категорій ризику.

International Country Risk Guide (ICRG) аналітично - консалтингової компанії The PRS Group. Цей рейтинг, який наразі охоплює більш ніж 140 країн світу, компанія розробляє з початку 80-х років минулого сторіччя. Рейтинг базується на наборі з 22 компонентів, згрупованих у три основні категорії ризику: політичний, фінансовий та економічний, причому політичний ризик складається з 12 компонентів, а фінансовий і економічний ризики - з п'яти. Політичний ризик становить 50% від кінцевого рейтингу, тоді як на фінансові та економічні ризики припадає 25%

Кожний компонент має максимальне числове значення (бали ризику), причому найбільша кількість балів вказує на найменший потенційний ризик для цього компонента, а найменше число балів (0) вказує на найбільший потенційний ризик. Підсумковий рейтинг розраховується за

формулою:

Загальний рейтинг ризику країни $X = 0,5 (ПР + ЕР + ФР)$, де ПР – політичний ризик, ЕР – економічний ризик, ФР – фінансовий ризик.

Найвищий загальний рейтинг (теоретично 100) вказує на найнижчий ризик, а найнижчий рейтинг (теоретично нульовий) вказує на найвищий ризик. Як орієнтир для групування країн, загальний ризик окремих країн можна оцінити, використовуючи наступні досить широкі критерії:

- Дуже високий ризик від 0,0 до 49,9 балів
- Високий ризик від 50,0 до 59,9 балів
- Помірний ризик від 60,0 до 69,9 балів
- Низький ризик від 70,0 до 79,9 балів
- Дуже низький ризик від 80,0 до 100 балів.

Модель дозволяє користувачам робити власні оцінки ризиків, а змінюючи вагу тих чи інших компонентів модифікувати її відповідно до конкретних вимог.

В сучасних умовах в системі міжнародної торгівлі поряд з комерційними і національними ризиками зростає значення факторів невизначеності викликаних також низкою глобальних явищ: міжнародними фінансово-економічними кризами, геополітичними конфліктами, пандеміями і пов'язаними з ними локдаунами в частині країн або в межах цілих міжнародних регіонів. Проблемою оцінки таких ризиків в останній період стурбоване світове співтовариство, виносячи їх обговорення на рівень престижних міжнародних зустрічей і форумів.

УДК: 338.1: 339.997

РИЗИКИ ДЛЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ РЕЦЕСІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Курбала Н.В.

к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту, Дніпровський університет імені О. Гончара

Рівень активності малого і середнього бізнесу у різних галузях може залежати від більш ніж одного сукупного фактору попиту. Простий аналіз кореляції показує, що, серед дванадцяти галузей промисловості в ЄС-28 НФБС (нефінансовий бізнес-сектор), розвиток у більшості галузей корелюється із загальним зростанням ВВП ЄС-28 з 2008 р. по 2018 р. Однак вплив коливань на приріст різних компонентів сукупного попиту сильно змінювався:

- додана вартість виробничих галузей залежала від експорту товарів та послуг і, дещо меншою мірою, від валового нагромадження основного капіталу;